

Porozumienie Związków Zawodowych • KADRA •

40-833 Katowice, ul. Obroki 77, tel. (+48 32) 204 65 71, fax (+48 32) 250 65 30

e-mail: kadra@kadra.org.pl, www.kadra.org.pl

Akta rejestrowe PZZ "KADRA" są przechowywane w Sądzie Rejonowym Katowice-Wschód w Katowicach

Katowice, 31 stycznia 2020 roku

L.dz. 12/2020/PZZ/DT

Szanowny Pan
Michał Kurtyka
Minister Klimatu
ul. Wawelska 52/54,
00-922 Warszawa

Szanowny Panie Ministrze

W związku z informacjami otrzymanymi z prac strony administracji rządowej i strony społecznej w Międzyresortowym Zespole ds. Strategii "Europa 2020" odnoszącymi się do konsultacji społecznych ministerstwa w sprawie opublikowanego przez Komisję Europejską (KE) komunikatu **Europejski Zielony Ład**, COM (2019) 640 final z 11 grudnia 2019r. przekazuję poniżej uwagi Porozumienia Związków Zawodowych „KADRA”.

W związku z przedmiotowymi konsultacjami chciałbym dodatkowo zwrócić uwagę Pana Ministra w związku z aktualnym przeglądem prowadzonym przez naszą centralę propozycji Komisji Europejskiej dla Regulacji Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającej **Fundusz Sprawiedliwej Transformacji**, COM (2020) 22 final, z dnia 14 stycznia 2020 roku.

Panie Ministrze, rząd RP podejmując decyzje w sprawie Europejskiego Zielonego Ładu powinien kierować się w pierwszej kolejności pro-państwową postawą, która na początku powinna jasno określić na czym zależy Polsce, a następnie podejmować działania i opiniować dokumenty przygotowane przez KE. Najważniejsze pytanie, na które rząd RP musi jasno odpowiedzieć – to z czego Polska będzie pozyskiwać energię elektryczną i energię ciepłą w następnych dekadach. Jasnej odpowiedzi na to podstawowe pytanie oczekują związki zawodowe w Polsce. W chwili obecnej wiemy tylko jakie są projekty propozycji rządu RP na 2040 rok, w których ponad 50% energii ma pochodzić z węgla kamiennego i węgla brunatnego. Dlatego pytamy, czy to jest aktualne zobowiązanie i plan na 2050 rok? W związku z Europejskim Zielonym Ładem w perspektywie 2050 roku nie mamy wiedzy co do planów rządu RP z jakich źródeł będzie Polska pozyskiwać energię w połowie stulecia. Rząd RP musi w pierwszej kolejności podjąć tę decyzję, licząc się z głosem strony społecznej, a następnie musi jasno określić co będzie robił dalej na obszarze polskiej energetyki, ciepłownictwa, wydobywania surowców.

Rząd RP musi wziąć pełną odpowiedzialność za decyzje, a związki zawodowe oczekują nie tylko jasnej strategii w perspektywie do 2050 roku, ale również konkretnych odpowiedzi i polskiego planu przedsięwzięć, w jaki sposób osiągnąć oczekiwany efekt końcowy. W związku z treścią dokumentu w sprawie Europejski Zielony Ład uznajemy, iż na tej drodze zaproponowanej przez Komisję Europejską nie ma łatwych rozwiązań dla Polski. Zatem niech rząd RP najpierw określi czego Polska chce, a następnie określi konkretne działania i ich spodziewane efekty np. służące osiągnięciu celów klimatycznych i redukcji emisji, bezpieczeństwa energetycznego Państwa, rozwoju gospodarczego kraju, poprawy jakości życia i zamożności Polaków.

Panie Ministrze, kierując się pro-państwową postawą nie należy szukać wymówek i łatwych rozwiązań, trzeba wziąć pełną odpowiedzialność i zdecydowanie podjąć decyzję z czego czerpać będziemy energię elektryczną i ciepłą, jak równoważyć będziemy w Polsce emisje gazów cieplarnianych, a także jakie technologie będziemy rozwijać w perspektywie 2050 roku. To muszą być decyzje na które rząd RP zabezpieczy wystarczające środki budżetowe kraju, a nie tylko środki z UE. Na przyjęte przez rząd RP zadania musi być stać Polskę i Polaków.

Dla naszego związku zawodowego ważne jest aby rząd RP zagwarantował godne miejsca pracy wszystkim aktualnie pracującym pracownikom w sektorze produkcji energii, wydobywania surowców i ich otoczenia oraz tym przekonywał stronę społeczną do projektu Europejskiego Zielonego Ładu.

Rząd RP powinien spodziewać się oporu i odrzucenia ze strony pracowników, jeżeli tylko będziemy przyciśnięci strachem utraty pracy, silną presją na realne obniżanie płac, ubożeniem gospodarstw domowych i pracowników, którzy pokryją większość kosztów dekarbonizacji proponowanej w dokumentach Komisji Europejskiej.

Na obecnym etapie widzimy dość ograniczone środki w budżecie krajowym, ograniczone kwoty środków unijnych i dość optymistyczne oraz teoretyczne założenia dotyczące zachowań inwestorów, podczas gdy zarządzanie makroekonomiczne w UE i w Polsce, jak i toczące się dyskusje na tematy budżetu RP i UE powiązane są zbyt często z grami politycznymi między partiami oraz państwami członkowskimi. My jako Związki Zawodowe KADRA i przedstawiciele pracowników domagamy się pewności celów w perspektywie 2050 roku, jasności podejmowanych kroków oraz działań, ponieważ setki tysięcy miejsc pracy w sektorach energochłonnych w Polsce nie mogą być przedmiotem gry politycznej.

Porozumienie Związków Zawodowych „KADRA” jest zadowolone, że po latach naszych postulatów Komisja Europejska w dokumencie Europejski Zielony Ład zdecydowała się na utworzenie mechanizmu sprawiedliwej transformacji, co więcej obejmującego Fundusz Sprawiedliwej Transformacji. Wreszcie po wielu latach naszych uwag i dyskusji będziemy mieć unijny instrument, który ma wspierać pracowników i regiony zależne od paliw kopalnych. To ważny krok we właściwym kierunku, odpowiadający i wychodzący naprzeciw problemom oraz interesom Polski.

Walka ze zmianami klimatu jest sprawą pilną. Jednak wraz ze wzrostem niepewności i realnym zagrożeniem dekarbonizacji gospodarki kraju i w regionach istnieje poważne zagrożenie dla kryzysu społecznego. To jest problem jaki wymaga odpowiedzialnych decyzji rządu RP. Pracownicy w Polsce nie zaakceptują trwonienia dorobku pokoleń, offshoring'u przemysłu poza Polskę, do krajów gdzie polityka klimatyczna jest słabsza lub nawet nie istnieje. Przemysł, w tym również ten tradycyjny stanowi kręgosłup dla dochodów Państwa, fundament bezpieczeństwa energetycznego kraju, więc transformacja w Polsce, zmiany strukturalne w regionach górniczych wymagają trwałych inwestycji, a zapowiedziane kwoty w Europejskim Zielonym Ładzie i w projekcie Funduszu Sprawiedliwej Transformacji, na pewno nie odpowiadają na postawione w tych dokumentach ambicje polityczne oraz założone cele redukcji emisji gazów cieplarnianych. W tym miejscu polityczne cele i ambicje rozchodzą się wyraźnie z zabezpieczonymi kwotami. Polska potrzebuje środków nie tylko do

2027 roku, ale co roku w perspektywie na pewno sięgającej do 2050 roku. Dobrym dla Polski sygnałem, jest to że Fundusz Sprawiedliwej Transformacji jest na szczycie istniejących funduszy (7,5 mld EUR), ważne są jednak gwarancje i pewność dla Polski, że tak będzie dłużej niż najbliższe 7 lat. Za pozytywne uznajemy wspomnienie o kilku środkach mających na celu rozwiązanie problemu ubóstwa energetycznego.

Z pewnym niepokojem podchodzimy z jednej strony do dobrej deklaracji przeglądu pomocy państwa w Europejski Zielony Ład. Z drugiej strony jednak rolą polskiego rządu i przedstawicieli Polski w instytucjach UE jest nie tylko wymuszenie na instytucjach unijnych przeglądu pomocy państwa uwzględniającego wyłącznie wydatki na sektor paliw kopalnych, ale zapewnienie pełnego zestawu porównań pomocy oraz dochodów pochodzących z nadmiernego opodatkowania w krajach UE w porównaniu do innych regionów świata. Obawiamy się, że będziemy mieć jedynie festiwal negatywnych figur statystycznych opisujących domniemane wydatki na przedsiębiorstwa produkujące paliwa kopalne. Chcemy tutaj zwrócić uwagę, że Polska wykorzystała węgiel opodatkowując go w niewspółmierny sposób np. do pomocy państwa dla innych sektorów. Zauważamy, że tylko górnictwo węgla kamiennego i górnictwo węgla brunatnego wytworzyły ogromny kapitał dla rozwoju kraju w ciągu ostatnich 100 lat w Polsce. Dla przykładu z naszych ostatnich własnych analiz bazujących na danych ilościowych i jakościowych w latach 1920 - 2017 wynika, że sektor węgla wniósł ogromną wartość do PKB Polski. W okresie od 1920 r. do sierpnia 1939 r. szacunkowa wartość pracy górników liczona według uśrednionej wartości produkcji (średnie ceny węgla z 2017 roku) wyniosła 207 mld złotych, a w okresie od września 1939 r. do stycznia 1945 r. szacunkowa wartość utraconych korzyści dla polskiej gospodarki wynosiła 134 mld złotych, w latach 1945 - 1988 było to aż 2.080 mld zł, w latach 1989-2017 było to z kolei 1.130 mld zł. Zatem łącznie w latach 1920 - 2017 tylko polskie górnictwo węgla kamiennego i brunatnego wniosło do gospodarki znaczącą szacunkową kwotę ponad 3 biliony zł. Podstawowe pytanie czy rząd RP planując działania transformacyjne, zmiany strukturalne i rozwój kraju do 2050 roku będzie w stanie zagwarantować adekwatne do strat wartości składające się na PKB. Trzeba pamiętać również o ogromnych wartościach wnoszonych do gospodarki kraju przez inne dobrze wciąż rozwinięte w Polsce sektory energochłonne. Zastanawia nas sprawdzanie pomocy państwa w obliczu rosnącego uzależnienia kraju od importu surowców energetycznych i mineralnych. Przypominamy, że deficyt Polski i ujemne saldo w obrocie z zagranicą jest z roku, na rok, z dekady na dekadę coraz większe. W 2018 roku ujemne saldo obrotów w odniesieniu do surowców mineralnych wyniosło 58 mld zł. (bez gazu ziemnego). Z kolei ujemne saldo obrotów związane z importem tylko gazu ziemnego wyniosło aż 49 mld zł. Zasadnicze pytanie – jak rząd RP – zabezpieczy długookresowo wydatki, dochodami ze względu na przewidywane tendencje wzrostu deficytu na rachunku obrotu surowcami na drodze realizacji celów Europejskiego Zielonego Ładu w perspektywie do 2050 roku.

PZZ „KADRA” stwierdza, że Komisja Europejska zadbała ogólnie w dokumencie Europejskiego Zielonego Ładu o wymiar społeczny i miejsce pracowników – pomimo tego, Polska może zaproponować w tekście zmiany i poprawić tą część, bazując na kapitale swoich doświadczeń 30-lecia transformacji. Mianowicie, dokument o Europejski Zielony Ład, a także dokument Funduszu Sprawiedliwej Transformacji wzmiankują o potrzebie stworzenia platformy dla sprawiedliwej transformacji do której zostaną zaangażowani odpowiedni partnerzy zgodni z CPR (Common Provisions Regulation) – a więc partnerzy społeczni. Europejski Zielony Ład wspomina o europejskim filarze praw socjalnych (EPSR, European Pillar of Social Right), podkreślając potrzebę zgodności z nim planów transformacji. Jako partnerzy społeczni uważamy, że dokument Europejski Zielony Ład powinien dokładniej i precyzyjnie określić aspekt zarządzania oraz zaangażowania partnerów społecznych. Partnerzy społeczni są wymienieni tylko pośrednio poprzez odniesienie do CPR i EPSR we wniosku dotyczącym mechanizmu sprawiedliwej transformacji, co jest dobre, ale całkowicie niewystarczające. Dialog społeczny i partnerzy społeczni powinni zostać wyraźnie wymienieni, a w tekście powinno się przewidzieć dodatkowe gwarancje potwierdzające skuteczne mechanizmy zaangażowania związków

zawodowych w projektowanie i wdrażanie planu sprawiedliwej transformacji. Interes polski, nasze doświadczenia krajowe i regionalne wskazują na duże zaangażowanie stron dialogu (rządu RP, strony związkowej, strony pracodawców) na obszarze transformacji w ciągu ostatnich 30-lat. Poprawki zatem leżą w interesie Polski, aby doświadczenia stron dialogu zostały wykorzystane w kolejnych dekadach. Przypominam, że Porozumienie Związków Zawodowych „KADRA” było zaangażowane w obronę pracowników negocjując z rządem RP, pracodawcami, samorządem regionu, organizacjami pozarządowymi w regionach takie dokumenty i propozycje rządowe w toku transformacji jak np.: Ponadzakładowy układ zbiorowy w górnictwie węgla kamiennego zabezpieczający system zabezpieczeń socjalnych dla pracowników (1990-1993), Kontrakt terytorialny dla województwa katowickiego (1995), Reformę górnictwa węgla kamiennego (1998-2002), Program oddłużenia kopalń węgla kamiennego (2002-2004), Porozumienie dla zintegrowanej polityki rozwoju województwa śląskiego (2016), Plan dla Śląska, również jako część Strategii Odpowiedzialnego Rozwoju (2016-2017), Deklaracja Solidarnej i Sprawiedliwej Transformacji (2018). Zatem związki zawodowe powinny zostać bezpośrednio zaangażowane na różnych poziomach (spółek, sektorowym, regionalnym, krajowym i UE), a obecne zapisy podkreślają jedynie, że będą konsultacje z zainteresowanymi stronami, mówi się o platformie just transition, ale warunki i zaangażowane podmioty nie zostały wyjaśnione. Porozumienie Związków Zawodowych „KADRA” chce upewnić się, że partnerzy społeczni będą przy stole. Doświadczenie i kultura polskiego dialogu społecznego, kapitał społeczny w Polsce pozwala na pełne wykorzystanie poprawionych zapisów w tej regulacji UE, a poprawka będzie zgodna z interesami pracowników, regionów i kraju.

Za pozytywne uważamy postawienie na tworzenie planów transformacji, które mają objąć ocenę wpływu społeczno-gospodarczego dla dotkniętych regionów, co jest zgodne z naszymi wcześniejszymi postulatami przewidywania kosztów zmian. Nowe plany muszą zostać zaakceptowane przez partnerów społecznych, ale co dobre to zgodnie z doświadczeniami z zainspirowanej platformy dla przemian w regionach węglowych, ma być wsparcie nie tylko poprzez pieniądze, ale także wymianę wiedzy i inną pomoc. Pomysły, doświadczenia wyniesione z procesów transformacji będą potrzebne w wielu regionach i przedstawicielom pracowników.

PZZ „KADRA” jest zaniepokojone zaadresowaniem pomocy publicznej przewidziane w przywołanych we wstępie dokumentach COM (2019) 640 final, COM (2020) 22 final wyłącznie na sektor MŚP, a brakuje jakiegokolwiek wsparcia dla dużych przedsiębiorstw. Jeżeli rząd RP będzie realizować postawione cele Europejski Zielony Ład, powinien zapewnić zapisy pozwalające na pomoc dla dużych przedsiębiorstw narażonych na zmiany strukturalne w gospodarce i w regionach. Obawiamy się, że brak tych odniesień będzie negatywnie ciążył na zdolności zapewnienia realnych rozwiązań wspierających pracowników sektorów energochłonnych, którzy już dzisiaj są narażeni na skutki dekarbonizacji gospodarki UE. Większość narażonych pracowników sektorów energochłonnych nie pracuje w MŚP, lecz są to duże przedsiębiorstwa np. w górnictwie, energetyce, ciepłownictwie, hutnictwie, przemyśle cementowym, przy produkcji szkła i innych sektorach produkcji energochłonnych materiałów. Są to setki tysięcy pracowników, których przedsiębiorstwa zostaną pozbawione pomocy bazującej na tekście Europejskiego Zielonego Ładu. PZZ „KADRA” nie chce pozbawiać MŚP pomocy, lecz uważamy za pilne dodatkowe zapisy wskazujące i otwierające pomoc dużym przedsiębiorstwom energochłonnym i ich pracownikom zagrożonym bezrobociem oraz narażonych na zmiany strukturalne. Są to setki podatników, więc rząd RP ma obowiązek wykonać dodatkowe analizy podnoszące potrzebę stosowania takiej pomocy w UE.

Naszym zdaniem w działaniach przewidzianych do finansowania pomocy poprzez Fundusz Sprawiedliwej Transformacji można więcej miejsca poświęcić działaniom zapewniającym wsparcie dla pracowników i ich umiejętnościom. Obecnie są tylko takie działania, które mocno wspierają inwestycje

w technologię i infrastrukturę. Obawiamy się, że istnieje ryzyko wsparcia wyłącznie wydatkowania wszystkich pieniędzy z dostępnej małej puli środków na technologie i infrastrukturę.

Chcielibyśmy aby Minister Klimatu miał świadomość naszej obawy co do zakresu działań finansowych, która w większości jest bardziej korzystna dla samorządów i pracodawców, a pomija pracowników. Za jedyne pozytywne wpływy na pracowników uznajemy środki finansowe na podnoszenie kwalifikacji i usługi dla bezrobotnych. Panie Ministrze, brakuje w dokumentach odniesienia i nic nie wspomina się o ochronie socjalnej, płacach, pomocy w rozwoju usług publicznych, podnoszeniu jakości zatrudnienia, prawach socjalnych. Wymienione wyżej potrzeby finansowania mogą być istotne dla Polski w długim okresie. Niewielu pracowników zauważy również korzyści z tych niewielkich kwot przewidzianych w funduszu sprawiedliwej transformacji. Dlatego postulujemy, aby poprawić katalog i zakres działań finansowych. Sprawiedliwy aspekt transformacji polega na pomocy krajom i regionom docelowym, ale także pracownikom. Pomoc finansowa miała dotyczyć pracowników, a teraz okazuje się, że nie ma pewności czy otrzymają jakiegokolwiek adekwatne wsparcie finansowe do spodziewanych problemów. Prosimy Pana Ministra o zajęcie się też tą sprawą, gdyż szerszy katalog w długim okresie pozwoli elastyczniej na poziomie lokalnym zarządzać pomocą władzom kraju i regionu.

Jesteśmy zdecydowanie zaniepokojeni również brakiem konkretnego wskazania wymiaru regionalnego. W tej chwili wydaje się, że zapisy dokumentów dotyczące składania wniosków będą w większości oparte na państwach członkowskich. To nie jest najlepszy model zarządzania pomocą dla Polski i jej regionów. Naszym zdaniem pomoc powinna być jak najbliżej obywateli aby zmniejszyć procesy biurokratyczne, których nam nie brakuje z różnych powodów w procesie przyznawania pomocy unijnej. Na poziomie regionów można skutecznie zarządzać funduszami unijnymi, a pełna centralizacja procesu zmniejszy tylko skuteczność podejmowanych działań. Uważamy, że najlepiej będzie gdy pieniądze i pomoc będą jak najbliżej ludzi, w tym ludzi pracy, czyli de facto na poziomie regionów węglowych zagrożonych zmianami strukturalnymi. Trzeba aby Polska i KE zaufały regionom w udzielaniu pomocy finansowej. Kluczowe jest dla nas zaangażowanie związków zawodowych w opracowanie terytorialnych planów transformacji, które muszą zapewnić, że pieniądze zostaną wykorzystane do złagodzenia społecznych konsekwencji transformacji oraz wspierania inwestycji w niskoemisyjne łańcuchy wartości, niskoemisyjne technologie, i w celu wsparcia pracowników. Strona społeczna powinna w pilnym trybie otrzymać wsparcie na wymianę doświadczeń, pogłębienie wiedzy związanej z przygotowaniem tych planów. Ta sprawa powinna być pilna bezpośrednio rozważona przez Pana Ministra i Ministerstwo Klimatu, które jak liczymy będzie nadzorować całość procesu w Polsce po 2021 roku. Koordynacja resortu pomocy dla partnerów społecznych i innych interesariuszy przy opracowaniu planów regionalnych transformacji jest potrzebna, ponieważ będą to zupełnie nowe zadania dla wielu środowisk, brakuje pewnej wiedzy i naszym zdaniem jest wiele braków w tym obszarze co do sposobów postępowania. Warto o tym myśleć zawczasu, gdyż bez planów nie będzie pomocy dla pracowników, przedsiębiorstw.

W imieniu naszej centrali dziękuję Panu Ministrowi za możliwość złożenia uwag i prowadzenia działań rzeczniczych w imieniu pracowników. Liczę, że nasze uwagi zostaną potraktowane poważnie i znajdą swoje odzwierciedlenie w przyszłych dyskusjach zespołu zajmującego się opinią rządu RP do dokumentów KE.

Porozumienie Związków Zawodowych
"KADRA"
PRZEWODNICZĄCY

Dariusz Trzcionka